

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

אוֹצְרוֹת הַפָּרָשָׁה

פרשת "זילך"

"ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ" [לא, ז].

מה העניין המיוחד שמשה אמר את דבריו ליהושע "לעיני כל ישראל"?
אם יהושע היה עולה לגדולה אחרי פטירתו של משה רבנו, היו אומרים לו: מי אתה? מי שמך לאיש שר ושופט עלינו? לכן בא והסמך אותו בחייו – "לעיני כל ישראל", שאף אחד לא יערער על מנהיגותו.
ועוד, משה רבנו לימד את יהושע דרכי הנהגה עם הציבור. הרב צריך להיות בעל ענוה, סבלן ורחמן, אבל עליו לדעת את המידה הנכונה. אם הציבור יראה שהמנהיג הוא רך לב יותר מדי, מעמדו לא יהיה חזק ודבריו לא ישמעו.
משה רבנו סבר תחילה שיהושע ינהיג את ישראל יחד עם הזקנים, אמר לו הקב"ה למשה: "טול מקל והך על קודקודם, צריך שאחד ידבר עם העם, ואין שניים מדברים לדור". הציבור צריך לשמוע קול אחד, חזק וצלול. כך כולם יצייתו למנהיג וימלאו את דבריו.

אמר משה ליהושע בן נון: "לעיני כל ישראל – חזק ואמץ". בתוך תוכך תהיה רך וסבלן, אבל "לעיני כל ישראל" – כלפי חוץ, "חזק ואמץ" – תפגין תקיפות ונחרצות.

כך היה עם רבנו הקדוש, רבי יהודה הנשיא. מספרת הגמרא, שלפני פטירתו הוא מינה את בניו אחריו, אמר: "שמעון בני חכם, גמליאל בני נשיא... נכנס רבן גמליאל אצלו, ומסר לו סדרי נשיאות. אמר לו: 'בני, נהוג נשיאותך ברמים, זרוק מרה בתלמידים'. שואלת הגמרא, הרי יהושפט מלך יהודה, כשהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכיסאו ומחבקו ומנשקו, וקורא לו: רבי, רבי, מורי, מורי! מתרצת הגמרא: "לא קשיא: הא בצינעא, הא בפרהסיא".

התורה הזהירה את המלך "לבלתי רום לבבו מאחיו". חס ושלום, שלא יגבה לבו של המלך. אולם כל זה בתוך תוכו, בליבו, אך כלפי חוץ הוא צריך להפגין תקיפות, כדי שלציבור יהיה מורא ודרך ארץ מפניו. על ידי כך דבריו ישמעו. האדם הוא יצור אנושי, יש חשש גדול שההתנהגות החיצונית של המלך, עם כל גנוני הגדולה והמלכות, עלולה להשפיע על פנימיותו. הרי בכוחה של מילה אחת שלו לטלטל את כל המדינה, הוא פוקד פקודה, וכולם סרים למרותו, הוא מוקף משרתים עושי דברו. בתנאים כאלה, קשה מאוד להישאר ענותן ורך לבב. לכן כל ימיו עליו לעמול על מידותיו, כדי שבתוך תוכו הוא יקיים את ציווי התורה: "לבלתי רום לבבו מאחיו".

זו משימה קשה מאוד. צא ולמד – אומר רבנו חיים ויטאל ב"שערי קדושה" – "משאול המלך עליו השלום. שאול היה בחיר ה'. כאשר חיפש שמואל את שאול כדי למנותו למלך, הוא לא מצאו, אמר לו הקב"ה: "הנה הוא נחבא אל הכלים", מחמת צניעותו וענוותנותו. כאשר החל למלוך נאמר עליו "בן שנה שאול במלכו". דרשו חז"ל שהיה כבן שנה, שלא טעם טעם חטא.

כך היה עד שלא מלך. אבל לאחר שעלה לגדולה, ומלך על ישראל, הוא עבר על מצוות ה' וחמל על עמלק. כשבא שמואל להדיחו ממלכותו, אמר לו שאול: "כבדני נא נגד זקני עמי", עליך לכבד אותי. מה השתנה? איך האיש שנחבא אל הכלים, מבקש משמואל: "כבדני נא?".

אין זו קושיה – כאן לפני שעלה למלכות, כאן לאחר שעלה למלכות.

כך אמר רבי יהושע בן פרחיה: "בתחילה כל האומר עלה לה [לגדולה], אני כופתו ונותנו לפני הארי. עתה אחרי שעלה לגדולה כל האומר לי לירד ממנה, אני מטיל עליו קומקום של חמץ... ומניין הוא לומד זאת? משאול המלך – "שהרי שאול ברח מהמלוכה, אבל אחרי שעלה, ביקש להרוג את דוד".

לכן יש למלך מצווה שיהיה לו ספר תורה נוסף על שאר העם. למה? "והייתה עימו וקרא בו כל ימי חייו", "יוצא למלחמה – מוציאה עמו, נכנס – מכניסה עימו, יושב בדין – היא עימו, מסב – היא כנגדו". הוא קושר את הספר כנגד ליבו. כל מקום שהולך – הולך עימו, שישמש לו כמין שומר תמידי לבל ירום לבבו.

בבית הכנסת הגדול "צלאת אל כבירי" בבגדד, בכל יום בין מנחה לערבית היה אב בית הדין של העיר, הרב יחזקאל עזרא הלוי זצ"ל, לומד בציבור מתוך ספר מוסר – "שבט מוסר" או "ראשית חכמה". הוא היה קורא את הדברים בקול בוכים, ברמת ובזיע, וכל הציבור היה מזדעזע ומתעורר מן הדברים. תפילת ערבית שלאחר מכן הייתה נראית כמו תפילת ערבית של יום הכיפורים... כך היה מנהגו דבר יום ביומו, כל יום היה קורא עשרים דקות. כעבור כמה חודשים מסיים את הספר ומתחיל את משנהו.

הרב יחזקאל עזרא הלוי היה איש חסיד וקדוש. מרוב ענוותנותו ושפלותו, היה מהלך בקומה שחוהה ובכפיפת ראש, עד שנולדה לו גבנונית על גבו. בכיסו הייתה קופסא גדולה של טבק, אך מעולם לא ראו אותו מוציא אותה ומריח מן הטבק. מדי פעם היה ממשש בידו את הקופסא מבעד לגלימה, מוודא שהיא נמצאת בכיסו...

לימים נפטר הרב. בנו, הרב ששון, היה מנהל בית החולים היהודי בבגדד. שאלו אותו לפשר קופסת הטבק המסתורית, שהייתה טמונה בכיסו של אביו, ומעולם לא השתמש בה להרחח.

אמר הרב ששון: "אגלה לכם, הקופסא לא הייתה מלאה בטבק אלא באפר... בכל פעם שכיבדוהו – קמו לכבודו, דיברו איתו בדרך כבוד ויוצא בזה – היה ממשש בקופסת האפר שבכיסו, להזכיר לו את דברי אברהם אבינו: 'ואנוכי עפר ואפר', שחלילה לא יבוא לידי שמץ של יהירות וגבהות הלב".

כבר היה לעולמים. הגמרא מספרת על רבא, שכאשר היה רואה גדודי אנשים הולכים אחריו לכבודו, היה ממלמל לעצמו את הפסוק באיוב (כ, ו-ז): "אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע, כגללו לנצח יאבד רואיו יאמרו". כאשר רב זוטרא היה בא לדרוש בשבת של הרגל. כמה אנשים היו נושאים אותו על כתפיהם לתוך בית המדרש, כדי שלא להטריח את הציבור לקום מפניו. כל העת היה ממלמל לעצמו את הפסוק במשלי: "כי לא לעולם חוסן ואם נזר לדור ודור". אם ענקי רוח אלו, גדולים שבגדולים, חששו ונזהרו כל ימיהם לבל יכנס בהם שמץ של גבהות הלב, מה נענה אנו, אזובי הקיר? (דורש ציון).

"לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלוֹקֵיכֶם והיה-שם בך לעד" [לא, נו].

אמרו רבותינו במדרש: אותו היום כתב משה רבנו ספר תורה והניחו בארון. כשנזכה ויבוא משיח צדקנו, איך נדע שהוא המשיח ואינו משיח שקר? הוא יעשה לנו עשרה ניסים. אחד מן הניסים הללו הוא, שיגלה את ארון הברית המצוי מתחת להר הבית. הוא יוציא לנו את ספר התורה שכתב משה רבנו. הספר גנוז שם עד היום, ביחד עם מטהו של משה רבנו, צנצנת המן וצנצנת אפר פרה אדומה. מלבד ספר תורה זה שגנו משה רבנו, הוא כתב באותו יום עוד שנים עשר ספרי תורה, שאותם נתן לכל אחד מן השבטים למזכרת. צריך נס מיוחד כדי לכתוב ביום אחד שלושה עשר ספרי תורה!

לשם מה הניח משה רבנו את ספר התורה למשמרת בארון? אומר רבנו בחיי כי משה רבנו ידע, שבמהלך הדורות עתידים לקום בעם ישראל מהרסים שינסו לחבל בכרם ישראל, כמו קראים, שומרונים או רפורמים. זה יבוא וימחק סעיף בשולחן ערוך, זה יבוא וישנה הלכה כלשהי, זה יבוא ויוסיף מצווה חדשה, זה ימציא לנו דת חדשה...

לפיכך כתב משה רבנו ספר תורה וגנו אותו בהר הבית. לשם אסור להיכנס, שהרי הזר הקרב יומת, לכן שם ישתמר ספר התורה במתכונתו המקורית באופן המושלם ביותר.

בכל הם יכולים לגעת, אף על פי שאסור לשנות – אבל ספר התורה שמצוי במקום שאינו בהישג ידם, לא יוכל להשתנות. הקשר בין עם ישראל והתורה הקדושה הינו איתן ויצוק.

גוי פילוסוף ניגש פעם אל ה"חתם סופר" וצ"ל ואמר לו: "איבדתם את ישראל, את ירושלים ואת כלי המקדש – אבל דבר אחד נשאר לכם: התנ"ך. ממנו לעולם לא יצליחו לגרש אתכם! הוא הולך עמכם בכל הגלויות, ותמיד נשאר שלכם!"

תורה כזו, ההולכת בכל אשר נפנה, לעולם לא ניתן ליד אדם לגעת בה ולנסות לשנותה! (דורש ציון).

עשיית: יותר ממה שבעל-הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל-הבית...

אדם הנותן מכספו לצדקה אמנם "עשה טובה" לעני. אכן, אך מנגד הזכות שהעני עשה עם מיטיבו היא גדולה לאין ערוך מהנותן את הצדקה.

ולא עוד אלא אף בעולם הזה מזכה העני לעשיר יותר מאשר העשיר עשה לעני, כפי שמביאה הגמרא: שאל טרונסרופוס הרשע את רבי עקיבא: אם אלוֹקֵיכֶם אוהב עניים הוא, מפני מה אינו מפרנסם?

אמר לו: כדי שניצל אנו מדינה של גיהנום!

מכאן מתבקשת המסקנה, כי העשיר שנתן לו הקב"ה כסף אל ישלה את עצמו כי הוא הגיע לכך בזכות "כישוריו והצלחתו במסחר", אלא ה' מוריש ומעשיר, ואם נתן לך הקב"ה זאת כדי שתהיה לך זכות לתת כי עליך לדעת: מה שיש לו לאדם לתת לצדקה לא ישאר בידו, בכל אופן, כי כסף זה לא ניתן לו עבור עצמו. ואם לא יתן לצדקה, ישלח בעל הפקדון שלוחים ויטלו ממנו בחזרה את הפקדון, והרבה שלוחים למקום.

על כן ישתדל האדם להיטיב עם הזולת כדי שלכל הפחות יוכל לזכות בחיי העוה"ב בצדקה שעשה.

מסופר על רב חשוב מרבני ירושלים שנסע לאמריקה כדי להתרים עבור ישיבה מסוימת. בדרכו באמריקה נכנס לעשיר מופלג כדי להתרימו לישיבה, אך העשיר סירב לתת בטענה שכבר נתן הרבה לישיבות.

לאחר שנים רבות נסע שוב הרב לאמריקה לצורך ההתרמה, ובעוברו ליד ביתו של העשיר הנ"ל. אמרו לו מיודעיו שכדאי להיכנס לבית העשיר. שמע הרב לדבריהם ונכנס לבית העשיר.

בראות בעל הבית את הרב, קיבלו בכבוד גדול ובסבר פנים יפות והעניק לו תרומה הגונה ביותר. הרב לא יכל להתאפק ושאל בסקרנות את בעל הבית: "מדוע כשבאתי אליך בפעם הקודמת לא נתת אף פרוטה, ועתה פתחת את ידך לרווחה?"

כשמוע בעל הבית דברים אלו, החוויר כסיד ואמר לרב שמפני כבודו הוא מוכן לגלות לרב את אשר קרה עימו. וכך אמר לו: "רבי! הסכת אוזניך ושמע סיפור מעניין. אני כסוחר שטיחים נסעתי לפני למעלה משנה להודו כדי לקנות שטיחים. באמצע הנסיעה הייתה לי תאונת דרכים קשה ביותר ומיד איבדתי את הכרתי. קרוב לשנה שכבתי בבית-הרפואה ללא הכרה.

"בניי קיבלו בעורמה איזה מין כתב שאני מת ואז התחלקו בירושה. הירושה הייתה מאוד שמנה, ואני עדיין שוכב בהודו בבית-רפואה ללא הכרה..."

"לאחר שנה התעוררתי וקמתי ממיטת חוליי וחזרתי לאמריקה. נכנסתי לבית-הכנסת כדי לברך "הגומל" וראיתי שם שלט המכריז שהמשלם 500 דולר יאמרו עליו קדיש כל השנה וישמרו על יום היארצייט. המשלם 200 דולר יאמרו עליו קדיש אך לא ישמרו על יום היארצייט. המשלם 100 דולר יאמרו עליו קדיש רק חודש ראשון עם לימוד. המשלם 20 דולר יאמרו עליו קדיש רק חודש ראשון בלי לימוד. הסתקרנתי לדעת באיזו מחלקה רשמו אותי בניי שחשבו שאני כבר מת, וחשכו עיניי לראות ששילמו עלי רק... 20 דולר. וזאת לאחר הירושה השמנה שקיבלו. על כן החלטתי, אדוני הרב, שהגיע הזמן שאדאג לנשמתי ואקנה עולם הבא, ולא לסמוך על בניי, ועל כן ידי פתוחה לכל צרכי צדקה" (אור דניאל).

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוראל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מוניה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מוניה ז"ל, לע"נ ר' עזריאל בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלל ז"ל, לע"נ אליהו בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ ברוך בן כאהר ז"ל, לע"נ זהבה פזיה בת מרחל ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן מרחל ז"ל, לע"נ אלהם בת שהנן ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ ענת בת אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים בת שמו ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ יונה בן אסתר ז"ל, לע"נ כחן בת פולין ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, ולע"נ כל נפטרי עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com